

Izglītības kvalitātes
valsts dienests

Diferenciācija, individualizācija un personalizācija

Kursi «Izglītības iestādes darbības tiesiskie pamati»

Rolands Ozols
Kvalitātes novērtēšanas departamenta direktors

18.06.2020.

Izglītības kvalitātes
valsts dienests

Nodarbības mērķis un sasniedzamie rezultāti

Mērķis – akcentēt pārmaiņas izglītības kvalitātes vērtēšanā mācību procesa diferenciacijas, individualizācijas un personalizācijas kontekstā.

1. Kursu dalībniekiem ir jēdzieniska izpratne par atšķirībām starp mācību darba diferenciaciju, individualizāciju un personalizāciju.
2. Kursu dalībniekiem ir saprotamas atšķirības koncepta «diferenciacija, individualizācija un personalizācija» kvalitātes vērtēšanā.

Izglītības kvalitātes
valsts dienests

Mācību darba diferenciacija, individualizācija un personalizācija un izglītības kvalitātes vērtēšana (I)

Kritērijs 2.1. – Mācīšanas kvalitāte

1. Mācību stundas mērķi.
2. Mācību stundas struktūra un mācību procesa atbilstība izglītojamo spējām, vajadzībām un interesēm.
3. Mācību līdzekļu, materiālu, metožu izvēle, dažādība un atbilstība izglītojamo vecumposmam, spējām, vajadzībām un interesēm.
4. Jēgpilna tehnoloģiju izmantošana.
5. Daudzveidīgas izglītojamo pārbaudes, pašpārbaudes iespējas.
6. Pedagogu sadarbība, starppriekšmetu saikne, sasaiste ar reālo dzīvi.
7. Bērncentrēts izglītojamo process.

Kritērijs 4.5. – Atbalsts mācību darba diferenciacijai

1. Darbs ar talantīgajiem izglītojamajiem.
2. Mācību procesa diferenciacija.
3. Darbs ar izglītojamajiem, kuriem ir mācības sagādā grūtības.
4. Sadarbība starp klases audzinātāju – mācību priekšmeta pedagogu – izglītojamā ģimeni – atbalsta personālu.
5. Atbalsts reemigrējušajiem vai imigrējušiem.

Diferenciācija – jēdzieniskais definējums (I)

Diferenciācija

- Mācību procesa diferenciācija ir metodiski, didaktiski un organizatoriski pasākumi, ar kuru palīdzību mācības tiek pielāgotas izglītojamo grupas spējām, motivācijai un talantiem.

Ārējā diferenciācija

- Ar ārējo diferenciāciju tiek apzīmēta izglītojamo sadalīšana pa dažādiem izglītības iestāžu veidiem, mācību virzieniem, klasēm u.tml. To var veikt nesaistīti ar konkrētu mācību priekšmetu, vadoties pēc izglītojamo inteligences vai citām vispārīgām izglītojamo īpašībām, taču to var veikt arī vadoties pēc izglītojamo spējām un sasniegumiem mācību priekšmetu ietvaros, pie tam izglītojamie šajā gadījumā dažādos mācību priekšmetos var atrasties atšķirīgu līmeņu grupās.

Iekšējā diferenciācija

- Veicot iekšējo diferenciāciju, izglītojamo grupām tiek piedāvāti atšķirīgi uzdevumi, kuri atbilst viņu spējām un interesēm. Šajā gadījumā atšķiras uzdevumu skaits, to grūtības pakāpe, izpildes laiks, pedagoga sniegtā palīdzība, darba un uzskates līdzekļi. Pedagoģs pārrauga izglītojamo mācīšanos, par pamatu ņemot klašu un stundu sistēmu, kura paredzēta noteiktu tematu apguvei, lai sasniegtu standartā noteikto rezultātu.

Izglītības kvalitātes
valsts dienests

Diferenciācija – jēdzieniskais definējums (II)

Diferenciācija

ir pedagogu profesionālā darbība izglītības procesā, ņemot vērā izglītojamo vajadzības, domāšanas veidu, motivāciju un diferenciācijas pamatprincipus (iekļaujoša mācību vide, kvalitatīvs mācību saturs, atbilstoša snieguma vērtēšana, atbilstošs mācīšanas process un skolēnu mācīšanās vadīšana un klases ikdienas darbību pielāgošana).

Pedagogi var diferencēt, pielāgojot

- mācību saturu,
- mācību procesu,
- sasniedzamo rezultātu,
- emociju vadības paņēmienus, attīstāmo ieradumu kopumu un radošuma līmeni,
- vides sniegtās iespējas,

un ņemot vērā izglītojamo:

- izziņas procesa iezīmes un gatavību mācībām,
 - motivāciju un intereses,
- viņu personības iezīmes mācību procesā.

Lai to paveiktu tiek izmantotas dažādas didaktiskas, metodiskas un organizatoriskas pieejas un paņēmieni (piemēram, mācīšanas un mācīšanās stratēģijas, metodes utt., tostarp pāru un grupu darbi, tradicionāls, multidisciplinārs un starpdisciplinārs mācību process, formālās, neformālās izglītības metodes, grafiskie organizatori utt.)

Diferenciācija – jēdzieniskais definējums (III)

Mācību saturs

Sasniedzamais
rezultāts

Mācību process

Izziņas process
un gatavība
mācībām

Intereses

Skolēna
mācīšanās
vajadzības

Izglītības kvalitātes
valsts dienests

Individualizācija – jēdzieniskais definējums

Audzināšanas un mācīšanas princips, saskaņā ar kuru tiek ievērotas katra atsevišķa indivīda īpatnības un vienreizīgums. Tas ir iekļaujošas izglītības pamats.

Šaurākā nozīmē ar to tiek apzīmēts nodoms izvēlēties izglītojamā individuālajām vajadzībām un interesēm atbilstošus mācību un audzināšanas pasākumus.

Diferencējot mācības un izveidojot individuālus mācību un darba līdzekļus, tiek ievērotas atsevišķā izglītojamā spējas un motivācija, kā arī mācīšanās un darba temps, kas ir īpaši nozīmīgi, domājot par iekļaujošu izglītību.

Pedagogs pārrauga izglītojamā mācīšanos, par pamatu ņemot klašu un stundu sistēmu, kura paredzēta noteiktu tematu apguvei, lai sasniegtu standartā noteikto rezultātu.

Izglītības kvalitātes
valsts dienests

Personalizācija – jēdzieniskais definējums

Atbildības nodošana par mācību procesu izglītojamajiem, kuri vada savu mācīšanos paši, jeb pašvadīta mācīšanās.

Mācību procesa galvenie īstenotāji un virzītāji ir paši izglītojamie, kuri nodrošina mācīšanās procesa sasaisti ar savām interesēm, talantiem, aizraušanos, iecerēm, aktīvi iesaistoties mācību procesa plānošanā un īstenošanā.

Izglītojamie izvirza mācīšanās mērķus un nosaka kritērijus sasniegumu vērtēšanai, izmantojot pedagogu sniegto profesionālo atbalstu.

Mācību procesa personalizācijas gaitā izglītojamie veido vienaudžu, ekspertu un pedagogu loku, kuri atbalsta viņu mācīšanos.

Komponente – Kvalitatīvas mācības

Elements – Mācīšana un mācīšanās

Faktors - Skolotājs plāno un īsteno diferencēšanu mācību stundās.

1. Tiek izmantotas dažādas metodes un pieejas.
2. Tiek ņemtas vērā izglītojamo iepriekšējās zināšanas un prasmes.
3. Tiek pielāgoti uzdevumi, aktivitātes un resursi.

Faktors - Skolas līmenī ir skaidra struktūra un sadarbība, kā tiek apzinātas un diagnosticētas skolēnu atbalsta vajadzības, izaicinājumu vajadzības un riski pamest mācības

1. Tiek apzināti riski un skolēnu individuālās mācīšanās vajadzības.
2. Tiek īstenota sadarbība risku un mācīšanās vajadzību identificēšanā.
3. Ir cilvēks, kurš seko līdzi izglītojamā attieksmes, uzvedības un intelektuālajai attīstībai.

Faktors – Skolēni, kuriem ir grūtības saistībā ar mācībām un uzvedību, ar papildus atbalstu apgūst izglītības programmā noteikto.

1. Tiek sniegts individualizēts atbalsts pēc nepieciešamības.
2. Tiek īstenoti nepieciešamie atbalsta pasākumi.
3. Pēc nepieciešamības tiek izstrādāts individuālais izglītības programmas apguves plāns, kura ieviešanas efektivitāte tiek izvērtēta un pārraudzīta.

Faktors – Skolēni, kuri viegli apgūst izglītības programmas prasības saņem papildu mācību izaicinājumus

1. Tiek piedāvāti papildu mācību izaicinājumi.
2. Tiek veidota padziļināta sadarbība ar izglītojamo vecākiem, lai izņemtu par tiem izaicinājumiem, kuri tiks piedāvāti.

Izglītības kvalitātes
valsts dienests

Mācību darba diferenciacija, individualizācija un personalizācija un izglītības kvalitātes vērtēšana (II)

Mācību un audzināšanas procesā tiek īstenota diferenciacija un individualizācija jeb process tiek pielāgots izglītojamo spējām, vajadzībām un interesēm, tai skaitā:

Mācību stundā tiek diferencēts un/vai individualizēts mācību saturs, tai skaitā:

- Mācību saturs tiek pielāgots izglītojamo vecumposmam
- Mācību saturs tiek pielāgots, ņemot vērā izglītojamo iepriekšējās zināšanas un prasmes

Mācību stundā tiek diferencēts un/vai individualizēts izglītojamajiem sasniedzamais rezultāts, tai skaitā:

- MS tiek definēts izglītojamajiem sasniedzamais rezultāts atbilstoši viņu spēju līmenim

Mācību stundā tiek diferencēts un/vai individualizēts mācību process, tai skaitā:

- MS tiek pielāgota mācību stundas struktūra atbilstoši izglītojamo vajadzībām un spējām (9G, Hantere, 5E, Klafki, Šulcs u.c.)
- MS tiek pielāgots mācību process, lai tajā varētu iesaistīties visi izglītojamie
- MS tiek īstenots savstarpējs sadarbības process (pāru, grupu darbs utt.)
- MS tiek jēgpilni izmantotas tehnoloģijas, lai sasniegtu mācību stundā definētos sasniedzamos rezultātus

Mācību stunda tiek diferencēta un/vai individualizēta atbilstoši izglītojamo gatavībai mācīties, tai skaitā:

- MS tiek izvēlēti atbilstošas grūtības pakāpes uzdevumi (Blūma, Solo vai cita taksonomija)
- MS izmantotie uzdevumi un aktivitātes palīdz sasniegt izglītojamajiem definētos sasniedzamos rezultātus

Mācību stunda tiek diferencēta un/vai individualizēta, ņemot vērā izglītojamo intereses

Mācību stunda tiek diferencēta un/vai individualizēta, ņemot vērā izglītojamo vajadzības mācīšanās procesā, tai skaitā:

- MS tiek pielāgota mācību vide (piemēram, kabineta iekārtojums, apgaismojums u.c.)
- MS tiek veiktas citas darbības, lai ņemtu vērā izglītojamo vajadzības mācīšanās procesā.

Mācību stunda tiek personalizēta, nododot atbildību par mācību procesa plānošanu, īstenošanu un izvērtēšanu izglītojamajiem

Izglītības kvalitātes
valsts dienests

Nodarbības mērķis un sasniedzamie rezultāti

Mērķis – akcentēt pārmaiņas izglītības kvalitātes vērtēšanā mācību procesa diferenciacijas, individualizācijas un personalizācijas kontekstā.

1. Kursu dalībniekiem ir jēdzieniska izpratne par atšķirībām starp mācību darba diferenciaciju, individualizāciju un personalizāciju.
2. Kursu dalībniekiem ir saprotamas atšķirības koncepta «diferenciacija, individualizācija un personalizācija» kvalitātes vērtēšanā.

Izglītības kvalitātes
valsts dienests

Izglītības kvalitātes valsts dienests

Zigfrīda Annas Meierovica bulvāris 14, Rīga, LV-1050

Tālr. +371 67222504, fakss +371 67228573, e-pasts:

ikvd@ikvd.gov.lv, www.ikvd.gov.lv

Twitter konts: @IKVD_gov_lv

Uzticības tālrunis: +371 67358075 (automātiskais atbildētājs)